

taller de creació

joan-daniel bezsonoff (Perpinyà, 1963) és un dels autors més coneguts de la nova generació d'escriptors de la Catalunya Nord. Ha col·laborat a *El Temps* i *L'Avenç*, entre altres publicacions. Ha format part del col·lectiu literari Emili Xatard, que ha publicat un conjunt de relats breus titulat *Perpinyard*. És autor d'una desena de novel·les, entre les quals destaquen *Els taxistes del tsar* (Empúries, 2007); *Les amnèsies de Déu* (Empúries, 2005), amb què va guanyar el premi Crexells 2005 i el premi Salambó en llengua catalana; *La guerra dels cornuts* (Empúries, 2004) amb què va guanyar el premi Just Casero 2003 i el Mediterrannée Roussillon del 2004; *La presonera d'Alger* (Empúries, 2002), i *Les dones de paper* (Llibres del Treball, 2001).

El camí de Damasc

Durant les vacances de Pasqua del 1984 vaig decidir d'efectuar una excursió a Girona. Era el 4 d'abril. Vaig agafar el cotxe de línia d'Eurolianes a l'estació de Perpinyà. Vaig mirar el paisatge empordanès amb curiositat. Era el mateix país que el meu, la plana bessona del Rosselló, tal com ho escrivia el professor Pierre Deffontaines a *La Méditerranée catalane*. Els conreus diferien, per això. Es veien moltes menys vinyes i molts més olius i camps de blat. L'Albera i el Canigó no semblaven els mateixos.

Quan vaig arribar a l'estació de Girona, vaig trobar que el barri, massa modern, no tenia res de català. Qualsevol poble del Rosselló amb les muralles medievals, l'església romànica, l'altar barroc i la capelleta arruïnada enmig de les vinyes era més català que aquestes barriades de la postguerra. En canvi, la nostra llengua se sentia a tot arreu i jo m'imaginava transportat quaranta anys enrere. Tret d'uns quants obrers andalusos o murcians, tothom parlava català. La mainada s'interpel·lava amb els mateixos mots que els meus avis. M'agradava de sentir l'onada calda de la nostra llengua. Quasi totes les botigues tenien la

retolació normalitzada. Vaig comprar un plànol de la ciutat i vaig demanar al quiosquer si tenia *Bearn*.

> **Il·lustracions.** **Jordi Sàbat** (Palafrugell, 1960) és professor de disseny a la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona i a l'Escola Superior de Disseny Elsiava de Barcelona. Col·labora a *El Periódico de Catalunya*, *La Vanguardia*, *Avui* i *Qué Leer*, entre altres publicacions. Ha exposat a Cyprus Art, Sant Feliu de Boada, a la Galeria María José Castellví de Barcelona, a la Galería Jorge Alcolea de Madrid i al Centre d'Études Catalanes de París, entre altres poblacions. Ha obtingut el premi d'il·lustració infantil Apel·les Mestres.

–Què és això de *Bearn*? Un joc?

El venedor em va encolomar un mapa amb el nomenclàtor franquista. Vaig endevinar que la Rambla del Generalísimo corresponia a l'actual rambla de la Llibertat, com l'antiga Rue du Maréchal Pétain a l'actual Rue de la Liberté, a Niça.

La part moderna de Girona no em va desagradar, però no m'hi vaig sentir a casa. L'arquitectura no em recordava res.

Passat el pont de Pedra, em va semblar que havia entrat ben bé a Catalunya. Els campanars italianitzaven els teulats com a casa meua. Vaig dinar al restaurant L'Arcada, a la Rambla. Vaig recordar oportunament que del *llapín* en deien *conill*. Me'n vaig anar pels carrers a la ventura. Tots els carrers murmuraven la mateixa petita cançó que a Perpinyà. Ningú pel carrer. Tothom estava dinant. Al peu del passeig Arqueològic, passat Sant Feliu, vaig sentir una emoció estranya.

Els ocells havien deixat de cantar. En un instant, una d'aquelles estones superiors de l'existència, vaig saber amb una certitud total, la certesa d'un creient, que tothom m'havia mentit. El meu país no era pas França sinó Catalunya. Aquí, en aquesta terra oficialment estrangera, la gent parlava la mateixa llengua que al meu poble i l'arquitectura mil·lenària no diferia de la nostra. I m'havien fet creure que una llacuna de Tahití, una barraca de Nova Caledònia, un penya-segat de Normandia eren casa meua. La gent de Nils se creia que era francesa perquè no havia viscut tants anys com jo França endins enmig de persones que no sabien que un tortell era un pastís i no pas un gros franquet. Aquí a Espanya, en un país teòricament estranger, tothom parlava la mateixa llengua que a Nils, Cànoes o Pol·lestres. Vaig visitar, entusiasmat, la catedral de Girona i el seu claustre. A la plaça dels Apòstols, vaig

enraonar en català amb una velleta que vigilava el nét. Me'n sortia prou bé encara que em manqués oli... Vaig baixar fins a la plaça del Vi, on vaig entrar a la llibreria Les Voltes. Recordi que vaig comprar la revista *El Temps*, amb un titular que deia «Els valencians volem televisió en català», així com quatre llibres: el diccionari groc d'Albertí, *Els verbs catalans conjugats*, de Xuriguera, *El que cal saber de la llengua catalana*, de Joan Coromines, i una *Història de la literatura catalana* de Josep Vallverdú amb una coberta verda. L'amo de la llibreria es deia Matamala, com el poble veí dels Angles on havia passat tants estius amb els avis.

A la nit, vaig començar llegint amb avidesa el compendi de literatura. M'endinsava per un nou món amb noms desconeguts com Eiximenis, Capmany, Aribau.

lolita bosch (Barcelona, 1970) ha viscut a Albons (Baix Empordà), els Estats Units, l'Índia i a la ciutat de Mèxic. És llicenciada en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona i té un postgrau en lletres per la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic. El 2004 va guanyar l'Òmnium Cultural d'Experimentació Literària i el 2006 va ser escollida Nou Talent FNAC. Els darrers anys ha publicat *Això que veus és un rostre* (CGC Edicions, 2005), *Elisa Kiseljak* (La Campana, 2005), *Qui vam ser* (Empúries, 2006), *Insòlit somni, insòlita veritat* (Empúries, 2006) i *La família del meu pare* (Empúries, 2008). Ha publicat literatura juvenil i infantil. L'any 2007 va guanyar el premi Crítica Serra d'Or de literatura juvenil. És autora de l'antologia *Hecho en México*.

Albons a 7.000 km

A Albons no crema, pessiga; m'hi han fet pensar aquest estiu a 7.000 km d'aquí. He passat uns dies a casa d'uns amics a Mèxic i una nit estava fent el sopar i em vaig cremar.

–Pessiga! –va cridar la meva fillola, que era amb mi a la cuina.

Es diu Núria, i quan vaig marxar de Mèxic per tornar cap aquí em va dir: «¿Ya te vas? Apenas estoy co-

menzando a quererte». És d'Albons, però parla en mexicà. O gairebé, perquè tot i que ha nascut i crescut a la ciutat de Mèxic, algunes paraules les diu com si no hi hagués estat mai.

–Autx! Crema! –vaig exclamar jo.

–Pessiga! –va cridar ella. I va començar a riure-. Papá, Lolita se *pesigó* –va dir fent cap a la sala.

–Es diu *se pellizcó* –la va corregir la seva germana Clara, que mirava uns dibuixos a la tele.

–Es diu *se quemó* –ric jo.

I, encara que semblava estrany, ens vam aconseguir entendre: tenim un poble en comú. Tot i que gairebé sempre ens quedem lluny quan ens trobem, tres o quatre cops l'any: cada vegada que jo vaig

a Mèxic i sempre que elles vénen cap aquí. La Clara, la Núria i també els seus pares: l'Aurora, que és de Girona, i en Pere, que és d'Albons.

Això ens fa tenir un passat en comú. Un poble bombolla que cada cop que vaig a Mèxic és una mica com si me l'endugués i ens hi poguéssim tornar a ficar.

Albons creuant l'espai dins d'una càpsula d'un avió de Lufthansa, fent el mateix recorregut que va fer l'exili i mantenint aquell pols antic que també mantenen alguns exiliats.

–Voleu res, de Catalunya? –els pregunto quan marxo de Mèxic. I a vegades em diuen coses com ara: «Sí, quan tornis porta sabó d'afaitar».

I a mi em sap greu dir als exiliats que el sabó d'afaitar pràcticament ja no s'usa, i quan torno a anar

cap a Mèxic faig veure que me n'he oblidat.

Amb els meus amics d'Albons em passa igual.

–Vinc a Mèxic. Us cal res? –els pregunto abans de marxar cap allà, per telèfon.

–Porta lllaminadures de la Torras, fuet de Viladamat, botifarra dolça d'Albons, xocolata desfeta Comas.

I aleshores m'oblido d'algunes coses, en recordo unes altres, vaig a Mèxic i encara que sigui un sol dia, si no tinc més temps, creuo la ciutat i m'endinso en una bombolla que he portat penjant d'un avió i hi entro per tornar a Albons.

Com si no n'haguéssim sortit mai.

I allà, com aquí, res no crema. Pessiga.

francesc serés (Saidí, Baix Cinca, 1972), establert al Sallent, la Garrotxa, és llicenciat en belles arts (1996) i antropologia (1998) per la Universitat de Barcelona. Ha escrit les novel·les *Els ventres de la terra* (2000), *L'arbre sense tronc* (2001) i *Una llengua de plom* (2002), trilogia que ha recopilat posteriorment en el volum *De fems i de marbres* (Quaderns Crema, 2003). També ha escrit el llibre de contes *La força de la gravetat* (Quaderns Crema, 2006) i el llibre de cròniques *Matèria primera* (Quaderns Crema, 2007), amb el qual va obtenir el premi Octavi Pellissa 2004. L'any 2007 ha estat guardonat amb el premi Crítica Serra d'Or i ha obtingut el Premi Nacional de Literatura per *La força de la gravetat*.

La Garrotxa o qualsevol altre lloc

Des de dalt de tot de Pruan es veuen els Pirineus, les Alberes, el golf de Roses i, en dies clars, Collsacabres i Guillerries.

És una talaia abastable, tranquil·la, de camí ample. Passada la Camància, el pont sobre el riu Ser i can Manter, la resta és camí per vora de la Pedra del Mal Llop fins als Emprius. Dalt de tot hi ha una masia l'entrada de la qual és plena de fems de les vaques que pasturen als prats del cim, Pruan, que cada any perd una paret.

El paisatge no és gaire res. Abans de viure al Sallent he viscut a Saidí, a Barcelona, a Balenyà, a la Garriga, a Olot i quasi a cada lloc hi havia la muntanya que permetia veure els encontorns propers i llunyans. A Lleida, per exemple, dalt de tot de la Seu Vella, hi ha el Segrià. Amb una dotzena de punts enlairats com aquests, estratègicament situats, n'hi hauria d'haver prou per poder veure tot el país.

Tot plegat, un escenari buit, però; el paisatge no és res si no està habitat. Qui vivia a Pruan? No ho sé. Qui vivia una mica més a l'est, a la Miana? I a les cases de l'altre vessant, que ja quasi no es veuen, amagades sota les lianes i els esbarzers? Tampoc no ho sé.

Sóc al Sallent, entre Santa Pau i Mieres. El nom de la casa, cal Campaner, ha substituït l'antic nom, ca la Vella, i aquest ho va fer amb can Mau. Qui era en Mau? I la Vella? Tampoc no ho sé. Ni sé qui va posar els topònims del riu Ser, el torrent de Samariu o Briolf. L'historiador Jordi Bolòs, a *El mas, el pagès i el senyor. Paisatge i societat en una parròquia de la Garrotxa a l'edat mitjana*, va fer una descripció detallada i entretinguda de les vicissituds de la zona ara fa moltíssim temps. Hi surt un plànol de la casa; cal Campaner té un 1587 irregular a la llinda. El cas és que de tota aquella gent encara en queda alguna cosa. De tant en tant trobem restes a la feixa del costat de casa, un queixal, un os, restes de les tombes que hi havia al carrer. Aquests possiblement també pujaven a Pruan, anaven fins a la Miana o buscaven bolets i herbes als obacs de la Torroella...

El paisatge no és res; fins i tot el paisatge de la Garrotxa no és res, tan pintat i descrit. Em demanen un article sobre la Garrotxa, com si es pogués parlar d'una manera seriosa d'un territori sense parlar de la gent que l'habita. Des de dalt de tot de Pruan tot això s'entén força bé, els topònims ara resten buits: si ningú no els habita, ¿com sobreviuen?; si ningú no els recorre, ¿com viatjaran?; si ningú no els diu, ¿qui els recordarà?

Per això és tan difícil parlar del paisatge, perquè s'ha de parlar dels homes.

No dels homes en general, vull dir, sinó de cadascun d'ells.

